



دانشکده حقوق و علوم سیاسی

گروه حقوق خصوصی

رشته مطالعات زنان

مقطع کارشناسی ارشد

ازدواج سفید؛ رویکردها و پیامدهای حقوقی و جامعه‌شناختی ایران

استاد راهنما

دکتر اعظم مهدوی پور

دانشجو

فاطمه باجلانی

۱۳۹۵-۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه

الحمد لله كما هو اهله؛

تمامی سپاس‌ها و رحمت‌ها مخصوص خداوند است همان‌گونه که او اهل آن است.

تقدیم به

روح بلند و پرآوازه بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی قدس سره شریف که روح اعتماد به نفس و خودباوری را در ما زنده کرد.

مقام عظمای ولایت و رهبری نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) که به ما اندیشیدن را آموخت نه اندیشه‌ها را.

تقدیر و تشکر

با تقدیر و تشکر از تمامی کسانی که بنده را در مراحل مختلف تحصیلی و همچنین در راستای تهیه و تدوین پایان نامه یاری رسانده‌اند، مخصوصاً سرکار خانم دکتر اعظم مهدوی پور تشکر و قدردانی می‌نمایم و خالصانه مراتب قدردانی خود را ابراز می‌دارم.

چکیده

ازدواج بسته به نوع توافق طرفین اشکال گوناگونی به خود می‌گیرد که یکی از انواع آن ازدواج سفید می‌باشد. با توجه به تأثیر مستقیم ازدواج سفید بر روی خانواده بررسی آن از نظر جامعه‌شناسی مورد توجه می‌باشد. لذا با مطالعه‌ی رویکردهای کلاسیک، مدرن و پست‌مدرن در حوزه‌ی خانواده این امکان فراهم آمده تا دیدگاه‌ها و پیامدهای موجود در جامعه‌شناسی نسبت به پدیده‌ی ازدواج سفید احصا و مورد بررسی قرار گیرد. در نتیجه آنچه که حاصل مطالعات جامعه‌شناختی در رابطه با مسئله ازدواج سفید می‌باشد تأیید کننده دو رویکرد کلی در ارتباط با موضوع این پژوهش بوده که عبارت‌اند از:

الف) رویکردهایی که خانواده را به‌عنوان مدار اصلی رشد، پیشرفت و تحولات جامعه پذیرفته و در بسیاری از موارد نقش‌ها و وظایف پیش‌بینی‌شده برای خانواده را ضامن بقا جامعه می‌دانند.

ب) رویکردهایی که تمام تلاش خود را برای تغییر در ساختار، کارکرد و ماهیت خانواده انجام داده و گریزان از نقش‌های سنتی و پیش‌بینی‌شده برای خانواده می‌باشد و بر ایجاد شکل‌های جدیدی از خانواده تأکید می‌کند. لذا در مسئله‌ی ازدواج سفید که موضوع مورد بحث این پایان‌نامه می‌باشد بر اساس رویکرد اول پدیده‌ی ازدواج سفید با نگاه آسیب شناسانه و ناهنجاری مورد بررسی قرار می‌گیرد اما بر اساس رویکرد دوم، پدیده‌ی ازدواج سفید به‌عنوان یکی از اشکال خانواده پذیرفته‌شده و قابل قبول می‌باشد.

از طرف دیگر پدیده‌ی ازدواج سفید در قانون جمهوری اسلامی ایران به تبعیت از فقه شیعه به رسمیت شناخته نشده اما مراجعه به منابع فقهی و حقوقی این امکان را فراهم می‌آورد تا با بررسی دیدگاه‌های مختلف دو رویکرد کلی نسبت به مسئله‌ی ازدواج سفید قابل احصا و استخراج باشد:

۱) رویکرد غیر جرم انگارانه (با تأکید بر حفظ حریم خصوصی)

۲) رویکرد جرم انگارانه (با تأکید بر حفظ منافع و مصالح عمومی)

بنابراین به این منظور انجام فعالیت‌های پژوهشی با محوریت ازدواج سفید که می‌تواند در ادامه این پایان‌نامه دنبال شود پیشنهاد می‌گردد. همچنین برای اعتبار سنجی نتایج به دست آمده این پژوهش و نیز کشف سایر جنبه‌های حائز اهمیت، این مطالعه و تحقیق می‌تواند همراه با داده‌های میدانی و انجام مصاحبه با افرادی که وارد چنین رابطه‌ای شده‌اند دنبال شود. لذا در این پژوهش که به روش کتابخانه‌ای و به‌صورت توصیفی-تحلیلی انجام شده است قصد آن وجود دارد تا رویکردها و پیامدهای حقوقی و جامعه‌شناختی نسبت به مسئله‌ی ازدواج سفید در ایران مورد بررسی قرار گیرد.

واژگان کلیدی:

ازدواج سفید- نکاح معاطاتی- حریم خصوصی- مصالح عمومی- خانواده- جامعه‌شناختی- حقوق.

فهرست مطالب

فصل اول - کلیات تحقیق

مقدمه	۲
۱- بیان مسئله	۳
۲- اهمیت تحقیق	۴
۳- ضرورت تحقیق	۵
۴- دلایل انتخاب موضوع	۵
۵- اهداف تحقیق	۵
۶- سؤال اصلی	۵
۷- سؤالات فرعی	۶
۸- فرضیات تحقیق	۶
۹- پیشینه تحقیق	۷
۱۰- متغیر مستقل	۱۰
۱۱- متغیر وابسته	۱۰
۱۲- نوع تحقیق	۱۰
۱۳- روش تحقیق	۱۰
۱۴- ابزارهای گردآوری داده‌ها و اطلاعات	۱۰
۱۵- تعاریف عملیاتی مفاهیم	۱۱
۱۶- محدودیت‌های تحقیق	۱۲
۱۷- ساماندهی مطالب تحقیق	۱۲

فصل دوم - رویکردهای حقوقی

مبحث اول - ازدواج سفید از منظر فقه شیعه	۲۰
گفتار اول - نکاح معاطاتی در فقه	۲۰
بند اول - مفهوم نکاح معاطاتی	۲۰
بند دوم - موضوعیت یا طریقتی الفاظ در عقد نکاح	۲۱
گفتار دوم - رویکردهای فقهی	۲۳
بند اول - نظریه بطلان نکاح معاطاتی	۲۳
الف) اثبات	۲۳

۲۴.....	(ب) ادله نظریه بطلان نکاح معاطاتی.....
۲۴.....	(۱) آیات.....
۲۵.....	(۲) روایات.....
۲۸.....	بند دوم - نظریه صحت نکاح معاطاتی.....
۲۸.....	(الف) اثبات.....
۲۹.....	(ب) ادله نظریه صحت نکاح معاطاتی.....
۲۹.....	(۱) آیات.....
۳۰.....	(۲) روایات.....

۳۳.....	مبحث دوم - ازدواج سفید در حقوق موضوعه ایران.....
۳۳.....	گفتار اول - رویکرد غیر جرم‌انگارانه (با تأکید بر حفظ حریم خصوصی).....
۳۴.....	بند اول - مفهوم حریم خصوصی.....
۳۵.....	بند دوم - مبانی شرعی حریم خصوصی.....
۳۶.....	بند سوم - حریم خصوصی در قانون.....
۴۱.....	گفتار دوم - رویکرد جرم‌انگارانه (با تأکید بر حفظ منافع و مصالح عمومی).....
۴۲.....	بند اول - مفهوم مصالح عمومی.....
۴۴.....	بند دوم - مبانی فقهی رعایت مصالح عمومی.....
۴۵.....	بند سوم - منفعت و مصلحت عمومی در قانون.....

فصل سوم - رویکردهای جامعه‌شناختی

۵۳.....	مبحث اول - جامعه‌شناختی ازدواج سفید.....
۵۳.....	گفتار اول - رویکرد کلاسیک.....
۵۳.....	بند اول - ماکس هورکهایمر.....
۵۴.....	بند دوم - مارکس.....
۵۵.....	بند سوم - فردریک انگلس.....
۵۶.....	بند چهارم - زیمل.....
۵۸.....	گفتار دوم - رویکرد مدرن.....
۵۸.....	بند اول - دورکیم.....
۵۹.....	بند دوم - تالکوت پارسنز.....
۶۱.....	بند سوم - ویلیام گود.....
۶۲.....	بند چهارم - هکتر.....

- بند پنجم - آنتونی گیدنز..... ۶۳
- بند ششم - رابرت. کی مرتن..... ۶۴
- بند هفتم - آلکسی دو توکویل..... ۶۵
- بند هشتم - رنه کونینگ..... ۶۶
- بند نهم - هلموت شلسکی..... ۶۷
- بند دهم - جی هی لی و مینو چین..... ۶۸
- بند یازدهم - الیزابت بات..... ۶۹
- گفتار سوم - رویکردهای پست مدرن**..... ۷۱
- بند اول - استیسی..... ۷۱
- بند دوم - گابریل و هولشتاین..... ۷۲
- بند سوم - برناردز..... ۷۳
- بند چهارم - آلوین تافلر..... ۷۴

مبحث دوم - ازدواج سفید از منظر فمینیسم..... ۷۶

گفتار اول - تأثیر فمینیسم در بروز ازدواج سفید..... ۷۶

بند اول - تاریخچه فمینیسم..... ۷۶

الف) موج اول..... ۷۶

ب) موج دوم..... ۷۷

ج) موج سوم..... ۷۸

بند دوم - رویکردهای فمینیستی..... ۷۹

گفتار دوم - کارگردهای خانواده از نظر فمینیسم..... ۸۲

بند اول - تنظیم رفتار جنسی..... ۸۲

بند دوم - تولیدمثل..... ۸۶

بند سوم - عاطفه و همراهی..... ۹۰

فصل چهارم - پیامدها

مبحث اول - پیامدهای حقوقی ازدواج سفید..... ۹۷

گفتار اول - پیامد حقوقی خاص مردان..... ۹۷

بند اول - عدم ثبت واقعه ازدواج..... ۹۷

بند دوم - صدمات وارد شده به اندام جنسی زنان و پرداخت آرش و دیه..... ۹۸

گفتار دوم - پیامد حقوقی خاص زنان..... ۱۰۱

بند اول - سقط جنین غیرقانونی..... ۱۰۱

- بند دوم - عدم استحقاق دریافت نفقه ۱۰۴
- گفتار سوم - پیامد حقوقی مشترک میان زنان و مردان ۱۰۶
- گفتار سوم - پیامد حقوقی مشترک میان زنان و مردان** ۱۰۶
- بند اول - مجازات رابطه نامشروع ۱۰۶
- بند دوم - فرزندان نامشروع و بی شناسنامه ۱۰۹
- الف) منع نکاح ۱۰۹
- ب) ارث ۱۰۹
- ج) سایر آثار نسب ۱۱۰
- مبحث دوم - پیامدهای جامعه‌شناختی ازدواج سفید** ۱۱۲
- گفتار اول - پیامد جامعه‌شناختی موثر بر خانواده** ۱۱۲
- بند اول - از بین رفتن کارکردهای اصلی خانواده ۱۱۲
- بند دوم - شیوع خانواده‌های تک والدینی (مادر و فرزند) ۱۱۳
- بند سوم - کاهش روز افزون نرخ ازدواج ۱۱۴
- بند چهارم - کاهش تمایل به فرزند آوری ۱۱۵
- گفتار دوم - پیامد جامعه‌شناختی موثر بر فرد** ۱۱۷
- بند اول - عدم تعهد و مسئولیت طرفین در این رابطه ۱۱۷
- بند دوم - عدم احساس امنیت ۱۱۷
- بند سوم - انزوای اجتماعی ۱۱۸
- بند چهارم - فشار و تنش‌های روانی ۱۱۸
- بند پنجم - هزینه‌های اجتماعی حاصل از فرزندان نامشروع و بی شناسنامه ۱۱۹
- بند ششم - خشونت خانگی ۱۱۹
- بند هفتم - خیانت جنسی ۱۲۱
- بند هشتم - اضمحلال اخلاقی ۱۲۳
- بند نهم - واخوردگی جنسی و گرایش به هم‌جنس‌بازی ۱۲۴
- بند دهم - گسترش روسپی‌گری ۱۲۵

فصل پنجم - نتیجه‌گیری و پیشنهادها

- ۱- نتیجه‌گیری ۱۳۱
- ۲- پیشنهادها ۱۳۴
- الف - پیشنهادهای پژوهشی ۱۳۴
- ب - پیشنهادهای کاربردی ۱۳۴
- فهرست منابع ۱۳۶

فصل اول:

کلیات تحقیق

مقدمه

با بررسی تفاوت‌های سبک زندگی در ارتباط با موضوع ازدواج در جوامع مختلف متوجه شده که شکل‌های مختلفی در میان فرهنگ‌های مختلف مشاهده می‌شود؛ از این رو، به نظر می‌رسد می‌توان الگویی برای سبک‌های مختلف زندگی در ارتباط با موضوع ازدواج به دست آورد، به بیان دیگر، برای ازدواج در فرهنگ‌های مختلف، تعریف‌های مختلفی یافت می‌شود. شاید بتوان به‌طور کلی ازدواج را این‌گونه تعریف کرد که با خواست شخصی دو طرف (و گاه با خواست یک‌طرف و نادیده گرفتن خواست طرف دیگر) نوعی همبازی و باهم بودن و زندگی مشترک زیر یک سقف و به‌نوعی تشکیل یک خانواده‌ی واحد به‌عنوان یک واحد اجتماعی کوچک، همراه با مسئولیت‌های همگن یا ناهمگن و وظایف و تعریف‌های متفاوت شکل می‌گیرد. پس ازدواج تداعی باهم بودن، باهم بودگی، باهم باشی یا «همبازی» در یک‌خانه و به‌اصطلاح «زیر یک سقف زندگی کردن» دارد، البته ممکن است این زندگی زیر یک سقف تا مدتی که عرف یا قانون مُجاز بداند، با دوری در شرایطی مانند جنگ، مهاجرت یا انجام کارهای دور از خانه مانند رانندگی در راه‌های دور همراه شود.

در ایران نیز شکل‌های مختلفی از ازدواج وجود داشته و دارد، اگرچه شاید بتوان برداشت رسمی از ازدواج یا سبک رسمی و رایج آن را زندگی مشترک خودخواسته‌ی دو نفر دانست که با مراسم پیشینی و پسینی، آیینی، مذهبی و یا حقوقی همراه است. البته میان آیین‌های مناطق مختلف تفاوت‌هایی وجود دارد. برخی از افراد هم ممکن است به‌اجبار ازدواج کنند، نه خودخواسته؛ برخی ازدواج‌ها نیز ممکن است «مصلحتی» باشد؛ بعضی چندین بار ازدواج می‌کنند و ازدواج چندهمسری دارند که به نظر می‌رسد در عرف اغلب مناطق ایران قبیح باشد. می‌توان در فرهنگ‌های دیگری نمونه‌هایی از ازدواج یک زن با چند مرد به‌عنوان «ازدواج اشتراکی» را نیز مشاهده کرد. زندگی مشترک بدون برگزاری آیین مذهبی یا انجام تشریفات حقوقی نیز در برخی جوامع رایج است، چنان‌که دو نفر باهم شریک زندگی یا «پارتنر» می‌شوند و زیر یک سقف زندگی و روابط زناشویی برقرار می‌کنند. چنین ازدواجی که موسم به ازدواج سفید می‌باشد از منظر حقوقی نیز دارای شرایط خاصی بوده چنان‌که از یک سو این مسئله در حریم تنهایی و خلوت افراد اتفاق افتاده فلذا حفظ حریم خصوصی افراد از این رهگذر لازم و ضروری به نظر می‌رسد و از سویی دیگر به دلیل ارتباط تنگاتنگ مسئله ازدواج سفید با عرف و مذهب حاکم بر جامعه و نیز تأثیر مستقیمی که بر روی ساختار و

کارکرد خانواده داشته از منظر منفعت و مصلحت حاکم بر جامعه نیز قابل فحص و بررسی می‌باشد. در نتیجه با توجه به دو روی سکه‌ی مسئله ازدواج سفید از یک سو با حفظ حریم خصوصی افراد و از سوی دیگر با حفظ منافع و مصالح حاکم بر جامعه روبرو هستیم. لذا آنچه که ضروری به نظر می‌رسد بررسی مسئله ازدواج سفید با توجه به این دو رویکرد می‌باشد.

۱- بیان مسئله

ازدواج یکی از اساسی‌ترین و درعین حال حساس‌ترین مراحل زندگی انسان به شمار می‌رود. انسان بنا بر سرشت و ماهیت وجودی خویش و وابستگی به غیر در پاسخ به نیازهای درونی و بیرونی خود همواره از فردگرایی گریزان بوده است. حتی انسان بدوی نیز بی‌نیاز از زندگی مشترک (خانوادگی و گروهی) نبود. ازدواج اصلی‌ترین و عالی‌ترین نمود این پاسخ است و مظهری از قانون گروه‌گرایی اوست.

از دیدگاه جامعه‌شناسی، ازدواج یک قرارداد اجتماعی و ضامن بقای نسل انسان است و آرامش و امنیت در یک جامعه، نتیجه ازدواج سالم و محیط آرام‌بخش خانواده است. از آنجائی که ازدواج عامل پیدایی خانواده و تأخیر و تغییر ساختار و کارکرد آن باعث پیدایش و شکل‌گیری خانواده‌های جدید است موضوع قابل اهمیتی برای بررسی است.

در امر ازدواج و تشکیل خانواده در جوامع گوناگون نیز اهداف و انگیزه‌های متعددی مطرح بوده است که به‌طور عمده می‌توان به: میل به داشتن فرزند، عوامل اجتماعی، نیاز اقتصادی و عشق اشاره کرد. این عوامل در دوره‌های مختلف متغیر بوده است. در جوامع علل اقتصادی و اجتماعی مهم‌ترین عوامل تلقی شده و در تمدن‌های قدیم زاد و ولد و در مدرنیته‌های امروزی عشق و محبت اهمیت بیشتری یافته است.

لذا ازدواج برحسب ماهیت، نوع و انگیزه می‌تواند پیامدهای مثبت و منفی داشته باشد. همچنین ازدواج از جنبه جامعه‌شناختی، دارای ساختار، ماهیت، کارکرد و پیامدهای اجتماعی پیش‌بینی‌شده و پیش‌بینی نشده مثبت یا منفی، آسیب‌زدا یا آسیب‌زا است که کنش و واکنش اجتماعی اعضای جامعه و ساختارهای اجتماعی را متأثر می‌سازد، خصوصاً پیامدهای نامطلوب ازدواج‌های غیراصولی، از یک سو ساختار، ماهیت و کارکردهای خانواده را در طول زمان دچار تغییر و تحول می‌سازد و از سوی دیگر ارزش‌های محوری جامعه

به‌ویژه امنیت اجتماعی و اخلاقی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. امروزه در ایران ماهیت و اشکال ازدواج و پیامدهای اجتماعی آن در خانواده و جامعه و به‌طور کلی الگوی همسرگزینی و نظام خانواده، ازدواج‌های ناموفق و طلاق‌های زود هنگام و بالا رفتن توقعات برای آغاز زندگی، تغییر در نگرش افراد و انتظاراتی که از زندگی مشترک دارند عملاً ازدواج را دچار مشکلات جدی کرده است که از جمله می‌توان به بروز مسئله‌ای به نام ازدواج سفید اشاره کرد.

اما آنچه حائز اهمیت است آن است که ماهیت خانواده به‌گونه‌ای است که تنظیم روابط میان اعضای آن بسیار بیشتر از سایر قوانین، در گرو آموزه‌های دینی و اخلاقی است و از این رو دخالت بیش‌ازحد دولت و قوانین موضوعه را بر نمی‌تابد. با این حال در بسیاری از موارد به جهت وجود نظم عمومی حاکم در جامعه، افراد محدود به رعایت مواردی هستند که قانون‌گذار پیش‌بینی نموده است. نقش خانواده در تأمین امنیت و نظم موجود در جامعه از اهمیت زیادی برخوردار است. از این رو، قانون‌گذار با هدف تأمین سلامت و سعادت جامعه، شرایطی را برای تشکیل خانواده و انحلال آن تعیین کرده تا از این طریق ضامن سلامت جامعه باشد؛ اما با این حال آنچه امروزه شاهد آن هستیم تضعیف بنیادهای خانواده و انحلال آن و افزایش مفاسد و انحرافات اجتماعی در جامعه است که یکی از مصادیق بارز آن مسئله‌ی ازدواج سفید است.

در قانون جمهوری اسلامی ایران نیز به تبعیت از فقه شیعه و دین اسلام ازدواج سفید به رسمیت شناخته‌نشده و جرم محسوب می‌شود. طبیعتاً وقتی قانون این ازدواج را جرم می‌داند هیچ‌گاه مسئولیت حقوقی و مدنی آن را نیز عهده‌دار نیست و با تبعات آن نیز مانند جرم برخورد خواهد کرد. حال آنچه در این تحقیق انجام خواهد شد آن است که ازدواج سفید دارای چه رویکردها و پیامدهای حقوقی و جامعه‌شناختی در ایران است؟

۲- اهمیت تحقیق

اهمیت پرداخت به مسئله ازدواج سفید از آن جهت است که در حال حاضر و به اذعان بسیاری از جامعه‌شناسان و حقوق‌دانان خبره و نکته‌بین برخی از جوانان برای برقراری رابطه مشترک، سبک و شیوه‌ی ازدواج سفید را برگزیده‌اند. حال اگر این تصور وجود داشته باشد که این نوع ازدواج برای جامعه مفید نیست پیش

از هر کاری باید رویکردهای حقوقی و جامعه‌شناختی نسبت به مسئله‌ی ازدواج سفید را مورد مطالعه و بررسی قرارداد تا آسیب‌های احتمالی حاصل از چنین روابطی به حداقل ممکن برسد.

۳- ضرورت تحقیق

عدم پرداختن به مسئله ازدواج سفید باعث شده تا:

- ۱- هزینه‌های اجتماعی حاصل از چنین رابطه‌ای بالا برود.
- ۲- سرنوشت نامعلوم و عدم وجود هیچ‌گونه تضمینی برای زنان و دخترانی که وارد چنین رابطه‌ای شده‌اند.
- ۳- سرنوشت نامعلوم و عدم وجود هیچ‌گونه تضمینی برای فرزندان که حاصل از چنین رابطه‌ای می‌باشند.

۴- دلایل انتخاب موضوع

- ۱- علاقه‌مندی محقق به موضوع پیشنهادشده.
- ۲- دغدغه و نگرانی اساتید و نخبگان و مدیران دانشگاه.
- ۳- عدم انجام کار مطالعاتی کافی و مؤثر در این زمینه.

۵- اهداف تحقیق

- ۱- تعیین رویکردها و پیامدهای حقوقی ازدواج سفید با اتکا بر منابع اصیل و دست اول فقهی و حقوقی.
- ۲- تعیین رویکردها و پیامدهای جامعه‌شناختی ازدواج سفید از رهگذر مطالعه و بررسی سه رویکرد کلاسیک، مدرن و پست‌مدرن در ارتباط با خانواده.

۶- سؤال اصلی

- ۱- رویکردهای حقوقی ازدواج سفید در ایران چه می‌باشد؟
- ۲- رویکردهای جامعه‌شناختی ازدواج سفید در ایران چه می‌باشد؟
- ۳- پیامدهای حقوقی و جامعه‌شناختی ازدواج سفید در ایران چه می‌باشد؟

۷- سؤالات فرعی

- ۱- رویکرد جرم انگارانه نسبت به ازدواج سفید چیست؟
- ۲- رویکرد غیر جرم انگارانه نسبت به ازدواج سفید چیست؟
- ۳- پیامد حاصل از رویکردهای حقوقی نسبت به ازدواج سفید چیست؟
- ۴- رویکرد کلاسیک نسبت به ازدواج سفید چیست؟
- ۵- رویکرد مدرن نسبت به ازدواج سفید چیست؟
- ۶- رویکرد پست مدرن نسبت به ازدواج سفید چیست؟
- ۷- پیامد حاصل از رویکردهای جامعه‌شناختی نسبت به ازدواج سفید چیست؟

۸- فرضیات تحقیق

به نظر می‌رسد رویکردهای حقوقی نسبت به مسئله‌ی ازدواج سفید مبتنی بر دو رویکرد کلی باشد:

- ۱- رویکرد غیر جرم انگارانه (با تأکید بر حفظ حریم خصوصی)
 - ۲- رویکرد جرم انگارانه (با تأکید بر حفظ منافع و مصالح عمومی)
- به نظر می‌رسد با توجه به ۳ رویکرد کلاسیک، مدرن و پست مدرن در ارتباط با خانواده دو دیدگاه کلی نسبت به مسئله‌ی ازدواج سفید در جامعه‌شناسی وجود داشته باشد:
- ۱- دیدگاه‌هایی که خانواده را به‌عنوان مدار اصلی رشد، پیشرفت و تحولات جامعه پذیرفته و نقش‌ها و وظایف پیش‌بینی‌شده برای خانواده را ضامن بقا جامعه می‌دانند و در برخی از موارد نیز بر رابطه‌ی متقابل میان خانواده و جامعه تأکید می‌کند.
 - ۲- دیدگاه‌هایی که تمام تلاش خود را برای تغییر در ساختار، کارکرد و ماهیت خانواده انجام داده و گریزان از نقش‌های سنتی و پیش‌بینی‌شده برای خانواده می‌باشد و بر ایجاد شکل‌های جدیدی از خانواده تأکید دارد.

همچنین به نظر می‌رسد مهم‌ترین پیامد حقوقی ازدواج سفید در ایران مجازات حاصل از روابط نامشروع و تبعات حاصل از آن باشد. علاوه بر اینکه به نظر می‌رسد مهم‌ترین پیامد جامعه‌شناختی ازدواج سفید در ایران نیز از دست رفتن ماهیت، ساختار و کارکرد خانواده و تبعات حاصل از آن باشد.

۹- پیشینه تحقیق

در خصوص موضوع فوق با این عنوان در سایت‌های معتبر مانند سایت ایران داک، سیکا و کتابخانه ملی جستجویی گسترده‌ای انجام شده که در خصوص موضوع فوق با این عنوان هیچ‌گونه تحقیقی تاکنون مشاهده نشده است ولی در خصوص موضوعات مشابه با این عنوان چندین تحقیق صورت گرفته که به مختصر برخی از این موارد بیان خواهد شد:

۱- پایان‌نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان بررسی فقهی حقوقی نکاح معاطاتی توسط فاطمه توشه روز در سال ۱۳۸۸ در دانشگاه قم دفاع شد. وی بیان کرد که امروزه جهت انعقاد عقود از طرق متفاوتی بهره گرفته می‌شود، به عبارتی این نظریه در کلیه جوامع امروزی پذیرفته شده است که الفاظ جهت انشا عقد طریقی هستند و موضوعیت ندارند. نظریه معاطات با مضمون صحت انشا عقود با ایجاب و قبول فعلی در فقه و حقوق ایران نیز به عنوان نظریه عمومی، مورد پذیرش قرار گرفته است، اما در مورد عقد نکاح به دلیل اهمیت خاص آن ادعای انصراف شده است که جای تأمل دارد.

۲- پایان‌نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان بررسی نکاح معاطاتی در حقوق ایران و اسلام توسط الهام ربیع پور در سال ۱۳۹۱ در دانشگاه پیام نور مرکز تهران دفاع گردید. در این پژوهش عنوان کرد که یکی از مسائل پیرامون بحث نکاح که در این رساله مورد بررسی قرار گرفته، صیغه عقد است که به وسیله ایجاب و قبول و با الفاظ مخصوص انجام می‌گیرد. حال سؤال این است که چه لزومی دارد، صیغه عقد در نکاح جاری شود؟ آیا امکان آن وجود دارد که ازدواج بدون ایجاب و قبول لفظی، با در نظر گرفتن رضایت باطنی طرفین و به صورت معاطاتی شکل گیرد؟ یعنی آیا زن و مرد می‌توانند بدون انشا ایجاب و قبول لفظی، علاقه زوجیت را به وسیله فعل مثل ایماء، اشاره یا تمکین زوجه ایجاد کنند؟ برخی بنا به دلایلی، مانند کلیت آیات مربوط به عقود و برخی روایات و همچنین با توجه به صحت معاطات در معاملات معتقد به صحت نکاح معاطاتی شده‌اند. اما از نظر مشهور فقهای شیعه و سنی ایجاب و قبول در

عقد نکاح باید لفظی باشد. مهم‌ترین دلیل بر بطلان نکاح معاطاتی، اجماع و لزوم رعایت جنبه احتیاط می‌باشد و دلایلی نیز از آیات و روایات و سیره و سنت بر آن اقامه شده است که دلالت برخی از آنان خالی از اشکال نیست. قانون مدنی نیز در ماده ۱۰۶۲ به تبعیت از فقهای شیعه، لفظی بودن ایجاب و قبول را پذیرفته است، ولی برای ایجاب و قبول صیغه خاص و یا لغت و لفظ ویژه‌ای ملحوظ ندانسته و هر لغت (زبان) و هر نوع صیغه‌ای که دلالت صریح بر قصد ازدواج داشته باشد کافی دانسته است.

۳- مقاله زوج‌هایی بدون ازدواج توسط محسن اراکی در سال ۱۳۸۶ در مجله فقه و اصول به شماره ۴۳ به چاپ رسید. وی بیان نمود که در اکثر کشورهای غربی مثل سوئد و آلمان شرقی، زندگی مشترک قبل از ازدواج همراه با رابطه جنسی، به صورت یک هنجار درآمده است. در بریتانیای امروز به نظر می‌رسد این نوع زندگی مشترک، بیشتر یک مرحله آزمایشی قبل از ازدواج است. یک بررسی در سوئد درباره افراد ازدواج‌نکرده که باهم زندگی می‌کردند و در سال ۱۹۷۱ دارای فرزند شده بودند نشان داد که اکثریت آن‌ها در سال ۱۹۷۵، زمانی که کودکان به سن چهارسالگی رسیده بود هنوز باهم زندگی می‌کردند. در این سال تنها ۴۳ درصد این زوج‌ها ازدواج کرده بودند. در بریتانیا تا این اواخر زندگی مشترک بدون ازدواج به‌طور کلی تا حدی رسوایی آور بود؛ اما در طی دهه ۱۹۷۰ تعداد مردان و زنان ازدواج‌نکرده که خانه مشترکی تشکیل داده بودند تقریباً ۳۰۰ درصد افزایش یافت. جالب اینجاست که در بعضی کشورها مثل بریتانیا قانون، حقوق افرادی را که باهم زندگی می‌کنند، همانند حقوق زوج‌های متأهل به رسمیت می‌شناسد و افراد می‌توانند چنانچه رابطه‌شان گسیخته شود، برای تعیین تکلیف اموال و دارایی به دادگاه دادخواست بدهند.

۴- همچنین مقاله‌ای با عنوان «فمینیسم و نوع نگاه به خانواده» اثر اسماعیل چراغی کوتیانی در مجله‌ی معرفت شماره‌ی ۱۱۶-مردادماه ۱۳۸۶ به چاپ رسیده است. ایشان بیان می‌کنند که فمینیسم در آغاز، به صورت یک اعتراض محدود مطرح گردید، اما در ادامه، به یک اعتراض و درنهایت، به یک جنبش در حوزه زنان مبدل شد. این جریان خود فاقد یک دستگاه فکری مستقل بود. از این رو، برای استمرار خود، به دامن اندیشه‌های نوین دیگر درآویخت و به مدد آن اندیشه‌ها یک رویکرد جنسیتی برای تغییر وضعیت زنان به وجود آورد.

هدف محوری فمینیسم دفاع از حقوق زنان در دو عرصه عمومی (اجتماع) و خصوصی (خانواده) بود. از نگاه آن‌ها، خانواده یکی از حوزه‌هایی است که موجب استمرار ستم بر زنان می‌شود. از این رو، محور کلی نهاد «خانواده» و یا تعدیل آن و بهبود وضعیت زنان را در آن دنبال می‌کنند.

این نوشتار، نگاهی دارد به جایگاه خانواده در نگرش فمینیستی و با تبیین اصول و مبانی آن، بن‌مایه اندیشه فمینیستی را در رویکرد به خانواده، آشکار می‌سازد. اومانیسم، سکولاریسم، اصالت فرد، اصالت تجربه، نسبیّت گرایی، لیبرالیسم، برابری و عمل‌گرایی و بی‌توجهی به نهاد خانواده، از جمله اصول فمینیسم به شمار می‌روند.

۵- مقاله نکاح معاطاتی و تفاوت آن با زنا توسط مهدی سلیمی در پژوهشنامه حقوق اسلامی در سال ۱۳۹۲ به چاپ رسید. وی عنوان نمود که نکاح معاطاتی آن است که با قصد انشاء زوجیت شرعی، به واسطه فعلی که عرفاً دلالت بر نکاح کند، انشاء عقد شود؛ در حالی که زنا، مقاربت بدون قصد انشاء زوجیت شرعی است. مشهور فقیهان باینکه برای لفظ طریقت قائل هستند، نکاح معاطاتی را به دلیل اجماع باطل دانسته و گاهی آن را مساوی با زنا دانسته‌اند. به نظر می‌رسد که عمده دلیل ایشان به موجود نبودن مصداق فعلی عرفی صریح در قصد انشاء نکاح برمی‌گردد و دو دلیل اجماع و احتیاط که بیشتر فقیهان با تمسک به آن‌ها لفظ را در عقد نکاح لازم می‌شمارند، صرفاً به سبب صراحت لفظ در اعلام اراده است. دستاورد این پژوهش توصیفی-تحلیلی این است که نکاح معاطاتی مشروع است و ادله صحت نکاح نیز شامل آن می‌شود. البته، مصادیق قابل پذیرش برای عرف باید جستجو شود.

۶- مقاله ازدواج سفید و رابطه نامشروع توسط مسعود آذربایجانی به سال ۱۳۸۹ در مجله تحقیقات حقوقی آزد به شماره ۸ به چاپ رسید. بیان شد که در این نوع ازدواج که موسوم به ازدواج سفید شده است، دختر و پسر بدون هیچ‌گونه رابطه شرعی و قانونی زیر یک سقف باهم زندگی می‌کنند که ممکن است باهم روابط عاطفی جنسی داشته باشند و مدتی هم باهم به سر بیاورند و بعد هم اگر علاقه‌مند نبودند از هم جدا شوند. این پدیده‌ای که به وجود آمده از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و چند علت مهم دارد که اولین نکته در این علت پدیداری‌اش آن است که این نیاز جنسی که برای جوان‌ها یک نیاز طبیعی است وقتی در بستر ازدواج سالم مشروع و قانونی پاسخ داده نشود طبیعی است که به راه‌های دیگری کشیده می‌شود و ازدواج سفید یکی از راه‌های ارضای این نیاز اساسی انسان است؛ و به لحاظ عدم عقد

و صیغه ازدواج این رابطه از نظر شرعی که مطمئناً خلاف شرع است ولی حتی می‌توان این رابطه را از نظر عقلی بررسی کرد. ازدواج سفید را از لحاظ حقوق کیفری نیز مورد بررسی قرار داده است.

یکی از جنبه‌های مثبت این پژوهش نسبت به پژوهش‌های مطرح شده در این است که ازدواج سفید را از لحاظ حقوقی و جامعه‌شناسی توأمان مورد بررسی قرار داده در حالی که بیشتر موارد بیان شده به تنهایی متمرکز بر نکاح معاطاتی یا ازدواج سفید هستند. بدین لحاظ می‌توان گفت که جنبه مثبت کار نسبت به موارد بیان شده بررسی اختصاصی ازدواج سفید با دو رویکرد حقوقی و جامعه‌شناسی و پیامدهای حاصل از این دو رویکرد می‌باشد.

۱۰- متغیر مستقل

رویکردها و پیامدهای حقوقی و جامعه‌شناختی

۱۱- متغیر وابسته

ازدواج سفید

۱۲- نوع تحقیق

این تحقیق از نوع کاربردی می‌باشد.

۱۳- روش تحقیق

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی می‌باشد.

۱۴- ابزارهای گردآوری داده‌ها و اطلاعات

در این تحقیق، جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها به روش کتابخانه‌ای است.